

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح اصلاح قانون صدور چک»

مقدمه

کاهش اعتبار چک نزد فعالان اقتصادی و وجود چندین میلیون برگه چک برگشتی معلول خلأها و نواقصی است که در قانون فعلی و سیستم بانکی وجود دارد. مهمترین خلأهای قانون فعلی و نظام بانکی در خصوص چک عبارتند از:

- الف) خلأ چک الکترونیک در نظام بانکی کشور،
- ب) ارائه دسته چک به اشخاص فاقد اعتبار و صلاحیت،
- ج) نبود ابزارهای جایگزین چک،
- د) نبود ضمانت‌اجراهای مؤثر بانکی برای صادرکنندگان چک بلامحل،
- هـ) نبود سامانه جامع بانکی،
- و) عدم امکان ثبت و رهگیری چک،
- ز) تشکیل پرونده‌های بسیار در نظام دادگستری در خصوص چک،
- ح) عدم افتتاح حساب جاری بدون دسته چک،
- ط) عدم افتتاح حساب جاری برای خارجیان مقیم ایران.

مخصوص سخن علمی

مشخصات طرح

دوره دهم - سال دوم

شماره ثبت:

۵۲

شماره چاپ:

۹۴۶

تاریخ چاپ:

۱۳۹۷/۳/۶

بررسی طرح

طرح پیشنهادی در جهت رفع و کاهش آسیب‌های بیان شده، راهکارهای مناسبی را مورد پیش‌بینی قرار داده است که عبارتند از:

معاونت پژوهش‌های

سیاسی - حقوقی

دفتر: مطالعات حقوقی

الف) پیش‌بینی چک الکترونیک و مکلف کردن بانک مرکزی به تهیه زیرساخت آن، در ماده (۱) طرح پیشنهادی

سرعت بالا و هزینه کمتر، عدم امکان سرقت و مفقودی چک، عدم امکان جعل، سهولت انتقال به دیگری و عدم نیاز به جابه‌جایی فیزیکی برگه چک، احتمال مدیریت اعتبار افراد متناسب با تمکن مالی، عدم امکان تغییر در برگ چک الکترونیکی، اعتبارسنجی راحت، حسابرسی آسان، صرفه‌جویی در مصرف کاغذ، اطلاع‌رسانی آسان نقل‌وانتقالات چک به صاحب آن از جمله مهمترین مزایای استفاده از برگ چک‌های الکترونیکی است که در ماده (۱) طرح پیشنهادی مورد توجه قرار گرفته است.

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۵۹۰۱

ب) پیش‌بینی ضمانت‌اجراهای بانکی مؤثر در ماده (۴)

به‌دلیل خلأ قانونی، در صورتی‌که فردی چک بلامحل صادر کند - به‌استثنای مورد مذکور در ماده (۲۲) قانون صدور چک - می‌تواند مجدداً دسته چک جدید دریافت کند. لزوم ممنوعیت این اشخاص از دریافت دسته چک جدید از سوی بانک مرکزی ضروری است. البته با توجه به اینکه ممکن است اعمال محرومیت‌های مذکور در خصوص بنگاه‌های اقتصادی موجب اخلال در فعالیت‌های اقتصادی کشور شود، راهکاری در تبصره «۱» این ماده پیش‌بینی شده است تا در موارد حساس، محرومیت‌های مذکور برای بنگاه‌های اقتصادی به حال تعلیق درآید.

تاریخ انتشار:

۱۳۹۷/۳/۲۸

ج) الزامی کردن اعتبارسنجی متقاضیان دسته چک در ماده (۵) طرح

دریافت دسته چک از سوی اشخاصی که بعضاً حتی فاقد شغل و درآمد مشخصی می‌باشند ضمن تحمیل هزینه بر جامعه و خود، موجب کاهش اعتماد فعالان اقتصادی به چک شده است. از این رو در طرح پیشنهادی در راستای افزایش اعتبار چک و جلوگیری از دریافت دسته چک از سوی اشخاصی که شرایط لازم را ندارند، اعتبارسنجی متقاضیان دریافت دسته چک در ماده (۵) مورد پیش‌بینی قرار گرفته است.

د) پیش‌بینی ابزار جایگزین چک در تبصره «۲» ماده (۵)

یکی از دلایل تمایل مردم به دسته چک، نبود ابزار جایگزین است. توسعه ابزار پرداخت و تعیین ضمانت‌اجرای مناسب برای آن موجب کاهش تمایل مردم به دریافت دسته چک شده و به تبع آن نکول چک نیز با کاهش همراه خواهد بود. وجود اسناد پرداخت متنوع می‌تواند نیاز کاذب به داشتن دسته چک را در اشخاص مختلف کاهش دهد. از این رو در راستای کاهش استفاده از ابزار چک، در تبصره «۲» ماده (۵) طرح پیشنهادی ابزار برداشت مستقیم مورد پیش‌بینی قرار گرفته است.

ه) پیش‌بینی سامانه جامع بانکی در ماده (۷) طرح پیشنهادی

در راستای دستیابی به سیاست انتخاب شده در طرح پیشنهادی مبنی بر اعتبارسنجی اشخاص و اعمال محرومیت‌های بانکی برای صادرکنندگان چک بلامحل، وجود سامانه متمرکز در خصوص حساب جاری و اطلاعات گواهی عدم پرداخت امری لازم و ضروری است. وجود این سامانه موجب می‌شود تا بانک‌ها به‌هنگام افتتاح حساب جاری یا تقاضای دسته چک به بسیاری از اطلاعات شخص دسترسی داشته و طبق آن اطلاعات، تصمیم صحیح اتخاذ کنند.

و) پیش‌بینی امکان ثبت، استعلام و رهگیری چک‌های صادره در ماده (۸)

در راستای بازگرداندن اعتبار اسناد تجاری ضروری است از صدور چک به وسیله اشخاص فاقد اعتبار جلوگیری شود. به دلیل بی‌اطلاعی اشخاص از اعتبار یکدیگر، فعالان اقتصادی اسناد تجاری را عمدتاً از اشخاصی می‌پذیرند که سابقه فعالیت با آنان داشته یا به نحوی شناختی از آنان به‌دست آورده‌اند. همین امر موجب کاهش استفاده از اسناد تجاری در معاملات شده و اعتماد به اسناد مذکور را در خصوص اشخاص ناشناس سلب می‌کند. به همین منظور، پیش‌بینی شده است تا طرفین مبادله بتوانند به برخی از اطلاعات طرف دیگر که می‌تواند آنان را در اتخاذ تصمیم صحیح یاری کند دسترسی داشته باشند.

ز) امکان اجرای چک از طریق اجرای احکام دادگستری در ماده (۹)

حجم وسیعی از توان دادگاه‌های قوه قضائیه صرف رسیدگی به پرونده‌های چک می‌شود، علاوه بر آن، رسیدگی حقوقی به دلیل طولانی شدن روند رسیدگی و هزینه بالا چندان مورد اقبال مردم نبوده و از این رو دارندگان چک بلامحل به طرح شکایت کیفری رغبت پیدا می‌کنند. در راستای کاهش اطاله دادرسی و دستیابی سریع دارنده چک به طلب خود، در ماده (۹) طرح پیشنهادی، پیش‌بینی شده است تا چک‌هایی که شرایط مقرر شده را دارا می‌باشند، بدون رسیدگی ماهوی در دادگاه، با طی تشریفات شکلی از طریق اجرای احکام دادگستری به اجرا گذاشته شوند. با توجه به ماهیت چک که قانونگذار آن را در حکم اسناد لازم‌الاجرا قرار داده است اجرای مفاد چک، از طریق اجرای ثبت - با توجه به قوانین فعلی - مقدور می‌باشد بنابراین متن پیشنهادی با الگوبرداری از اجرای اسناد رسمی، این امکان را فراهم کرده تا چک بتواند در اجرای احکام دادگستری نیز به اجرا گذاشته شود.

نتیجه‌گیری

با توجه به نواقص جدی در نظام بانکی و قوانین فعلی و نظر به اینکه مصوبه کمیسیون محترم حقوقی و قضایی توانسته است با ارائه راهکارهای مناسب به نحو مطلوبی برای رفع این نواقص پیش‌بینی‌های لازم را مقرر کند، تصویب مصوبه مذکور پیشنهاد می‌شود.